

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
БАЊА ЛУКА
Број: 71 0 Рс 225982 18 Рев
Бања Лука, 28.02.2019. године

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Сенада Тица, као предсједника вијећа, Тање Бундало и Горјане Попадић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитељице Д.В. из Г., коју заступа пуномоћник Р.П., адвокат из Б.Л., против тужене ЈУ ОШ „Г. А. П.“ из А., Л., кога заступа пуномоћник, М.Б., адвокат из Б.Л., ради заштите права из радног односа, одлучујући о ревизијама странака против пресуде Округног суда у Бањој Луци број 71 0 Рс 225982 18 Рсж од 26.06.2018. године, на сједници вијећа одржаној дана 28.02.2019. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија тужене се усваја, обје нижестепене пресуде преиначавају тако што се захтјев тужитељице у цјелости одбија као неоснован.

Тужитељица се обавезује да туженој надокнади трошкове поступка у износу од 3.275,00 КМ, у року од 30 дана.

Ревизија тужитељице се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у Бањој Луци, број: 71 0 Рс 225982 15 Рс од 11.12.2017. године утврђено је да је послодавац повриједио право тужитељице на једнако поступање, да је систематски у дужем временском периоду почев од 21.08.2013. године над тужитељицом спроводио дискриминацију тако што јој је неоправдано ускраћивао задужења послова и радних задатака тиме што јој је неоправдано одузимао и смањивао број часова у настави, одузео јој све ваннаставне активности (секције, разредништво) и ускратио право на додатне часове и допунску наставу, слиједом чега је туженом забрањено да убудуће врши дискриминацију тужитељице на раду вршењем и понављањем наведених радњи које представљају дискриминацију, уз обавезу да обезбиједи тужитељици једнак третман на раду као и осталим радницима. Тужени је обавезан да тужитељици, на име накнаде нематеријалне штете коју је тужитељица трпјела и коју трпи усљед дискриминације на раду, исплати износ од 2.000,00 КМ, као и да јој надокнади трошкове парничног поступка у износу од 1.991,92 КМ, са законском затезном каматом почев од 11.12.2017. године до исплате, док су захтјеви за накнаду нематеријалне штете и трошкова поступка, преко досуђених износа, одбијени. Одбијен је захтјев тужитељице у преосталом дијелу: да се утврди да је тужени над њом спроводио дискриминацију у облику мобинга, те дискриминацију примањем нових

радника, на замјену одсутних радника, на послове за чије обављање је квалификована тужитељица, смањивањем броја часова рада у библиотеци, те стварањем и одржавањем осјећаја неизвјесности и страха за њен радно правни статус, сталним и континуираним мијењањем услова рада и радно правног статуса, те да се утврди да акти: понуда тужене упућена тужитељици за закључење Уговора о раду на неодређено вријеме број 610-91-508/13 од 21.08.2013. године, Уговор о раду број 610-91-416-3/14 од 01.09.2014. године, Уговор о раду број 610-01-415/15 од 01.09.2015. године, Рјешења број 610-01-417/15 од 01.09.2015. године и број 610-01-649/15 од 05.10.2015. године и Уговор о раду број 425/16 од 01.09.2016. године, представљају непосредну дискриминацију који су проузроковали деградацију радних услова и професионалног статуса тужитељице, да се исти пониште као незаконити, те да се обавезе тужени да тужитељици у року од 15 дана обезбиједи радно правни статус који је имала прије 21.09.2013. године, омогући јој обављање послова и радних задатака у складу са њеном школском спремом и образовањем, те стеченим радним искуством као и укупном нормом у оквиру четрдесет часовне радне недеље као и осталим запосленим код туженог, те да јој обезбиједи као и осталим запосленим задужења по основу секција и разредништва, додатну и допунску наставу.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 Рс 225982 18 РСж од 26.06.2018. године жалба тужене је дјелимично усвојена и првостепена пресуда преиначена, у усвајајућем дијелу, тако што су одбијени захтјеви тужитељице да се утврди да је систематски у дужем временском периоду, почев од 21.08.2013. године, тужени над тужитељицом спроводио дискриминацију тако што јој је неоправдано одузимао и смањивао број часова у настави и ускратио јој право на додатне часове и допунску наставу и да се туженом забрани да убудуће врши дискриминацију тужитељице на раду вршењем и понављањем радњи за које је првостепени суд утврдио да представљају дискриминацију и да се тужени тужени обавезе да тужитељици обезбиједи једнак третман на раду као и осталим радницима. У осталом дијелу жалба тужене је одбијена и првостепена пресуда потврђена у дијелу којим је утврђено да је тужени дискриминисао тужитељицу у извођењу ваннаставних активности тако што је одузео тужитељици часове вођења новинарске секције и исте додјелио наставници-приправници са краћим радним стажом у настави од стажа који посједује тужитељица, те у дијелу којим је тужена обавезана да тужитељици надокнади нематеријалну штету коју је тужитељица трпјела и коју трпи усљед дискриминације на раду у износу од 2.000,00 КМ, као и у дијелу одлуке о трошковима поступка којом је тужена обавезана да тужитељици надокнади трошкове парничног поступка у износу од 1.991,92 КМ, са законском затезном каматом почев од 11.12.2017. године до исплате. Жалба тужитељице је одбијена и првостепена пресуда, у побијаном одбијајућем дијелу одлуке о тужбеном захтјеву и одлуке о трошковима поступка, је потврђена. Одбијени су захтјеви тужитељице и тужене за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Изјављеном ревизијом другостепену пресуду, у одбијајућем дијелу, побија тужитељица, због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права са приједлогом да се побијана пресуда укине и предмет врати другостепеном суду на поновно суђење или да се иста преиначи и захтјев тужитељице у цјелости усвоји.

У одговору на ревизију тужитељице тужена предлаже да се иста одбије као неоснована.

Изјављеном ревизијом другостепену пресуду, у усвајајућем дијелу, побија тужена због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права, са приједлогом да се побијана пресуда преиначи или да се иста укине и предмет врати другостепеном суду на поновно суђење.

У одговору на ревизију тужене тужитељица предлаже да се ревизија одбаци као недозвољена.

Ревизија тужитељице није основана, док је ревизија тужене основана.

Предмет спора у овој парници је захтјев тужитељице: да се утврди да је тужена над њом проводила дискриминацију у облику мобинга, радњама које су ближе означене у изреци првостепене пресуде; за поништење одлука тужене; захтјев за забрану дискриминације и обезбјеђење радно-правног статуса који тужитељица имала прије предузимања прве радње за коју тврди да је њом извршена дискриминација; те захтјев за накнаду нематеријалне штете.

Захтјев тужитељице је утемељен на тврдњама: да јој је неоправдано одузиман и смањиван број часова у настави, да су јој одузимане све ваннаставне активности (секције, разредништво) и да јој је ускраћивано право на додатне часове и допунску наставу; да су на замјену одсутних радника на послове за чије обављање квалификована примани нови радници; да јој је смањен број часова рада у библиотеци и тај рад у оквиру 40 часовне радне недеље сведен на 2 часа и 20 минута; да се Уговором о раду на неодређено вријеме (број 610-91-508/13) од 21.08.2013. године у потпуности одузимају часови у настави историје и остаје 11 часова географије и демократије или 3 сата и 40 минута радног времена у оквиру 40-часовне радне недеље, а да се часови историје додјељују другом наставнику; да јој се Уговором о раду (број 610-91-416-3/14) од 01.09.2014. године додјељује 8 часова географије и демократије у настави или 2 часа и 38 минута радног времена у оквиру 40-часовне радне недеље, док се разлика часова географије додјељује другом наставника; да су јој Уговором о раду (број 610-01-415/15) од 01.09.2015. године у потпуности одузети часови географије који се додјељују другом наставнику, а њој остављена три часа у настави демократије и пет часова у библиотеци; да јој се Рјешењем (број 610-01-417/15) од 01.09.2015. године додјељују три часа у настави и пет часова у библиотеци, а рјешењем (број 610-01-649/15) од 05.10.2015. године и Уговором о раду (број 425/16) од 01.09.2016. године додјељују два часа демократије и пет часова библиотеке или укупно два сата и двадесет минута у оквиру 40-часовне радне недеље. Тврди да ови акти представљају непосредну дискриминацију слиједом чега тражи да се пониште.

Одлучујући о захтјеву тужитељице, по проведеном доказном поступку, првостепени суд је утврдио: да је тужитељица запослена код туженог као наставник историје, географије и као библиотекар, да је у том правцу више пута закључивала уговоре о раду са туженом; да је уговорима одређивана норма извођења часова на предметима историје, географије или часови рада у библиотеци; да из уговора произилази да је од 2013. године број часова које је тужитељица имала у настави код тужене смањиван; да су тужитељици, осим смањивања броја часова у настави, смањивани часови и ваннаставне активности, секција црвеног крста и новинарска секција, а да су часови у настави и ваннаставним активностима додјељивани другим наставницима; да је тужитељица као наставник радила и у другим основним школама

ради допуне норме; да је тужитељици нуђен радни ангажман за часове географије у основној школи у Бошковићима који она није прихватила.

На темељу тих чињеница, те утврђујући да тужена није била досљедња у примјени принципа старијег радника, на који се позвала код спорних поступања, јер је „новинарску секцију“ коју је тужитељица водила, додијелила приправнику који је имао краћи радни стаж од тужитељице, те да није примјенила и остале критерије прописане чланом 52 в, а у вези са чланом 52 е Посебног колективног уговора за запослене у области образовања и културе („Службени гласник Републике Српске“ број 76/11), првостепени суд је закључио да се тужена дискриминаторски понашала према тужитељици, па је утврдио да је тужена повриједила право тужитељице на једнако поступање тако што јој је неоправдано одузимао и смањивао број часова у настави, одузео јој све ваннаставне активности и ускратио јој право на додатне часове и допунску наставу и туженој је забранио да убудуће врши дискриминацију вршењем и понављањем тих радњи, те је тужену обавезао и накнаду нематеријалне штете у износу од 2.000,00 КМ, позивом на одредбу члана 200. Закона о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ" бр. 29/78, 39/85 и 57/89 те "Службени гласник Републике Српске" бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04- даље: ЗОО), цијенећи да накнада у том износу представља довољну сатисфакцију за повреду права коју је тужитељица претрпјела. Одлучујући о преосталом дијелу тужбеног захтјева, првостепени суд је нашао да тужитељица није доказала да је дискриминација вршена и осталим радњама које је навела у захтјеву као што је примање на замјену нових радника за послове за чије обављање је тужитељица квалификована, те да није доказала да проведене радње дискриминације имају карактер мобинга пошто из изведених доказа не произилази да је неравноправно поступање према тужитељици произишло из намјере да се угрози њена част, достојанство и интегритет у смислу одредбе члана 111. став 5. Закона о раду („Службени гласник Републике Српске“ број 55/07- пречишћен текст, даље: ЗР), па одбија захтјев у овом дијелу. Исто тако, у погледу дијела захтјева да се тужена обавезе да уклони посљедице дискриминације тако што ће тужитељици обезбиједити радно-правни статус који је имала прије 21.09.2013. године и омогућити јој да обавља послове у складу са школском спремом, са укупном нормом у оквиру 40-часовне радне недјеље, и да јој обезбиједи задужења по основу секција и разредништва, првостепени суд је исти оцјенио неутемељеним, јер је нашао да радно-правни статус и обим радног ангажовања запослених у основним школама зависи од броја ученика, који се мијења сваке године, па да стога ни тужена не може бити обавезана на начин како то тужитељица тражи.

Одлучујући о жалбама странака, другостепени суд је прихватио чињенична утврђења првостепеног суда. Код утврђења првостепеног суда да тужена принцип „старијег радника“, за који другостепени суд налази да је разуман и оправдан, није примјенила само код додјеле новинарске секције, док је у свим осталим поступањима тај критериј испоштовала, другостепени суд је закључио да је основан захтјев тужитељице само за утврђење да је иста дискриминисана додјелом новинарске секције раднику са мање радног стажа, те слиједом тога за накнаду штете у износу од 2.000,00 КМ, па је жалбу тужене у овом дијелу одбио и првостепену пресуду у овом дијелу потврдио. Сагласно томе, нашао је да захтјев није основан у погледу одузимања часова и у погледу других ваннаставних активности, те налазећи даље да захтјев тужитељице у дијелу забране вршења дискриминације убудуће није довољно одређен, у осталом дијелу жалбу тужене је усвојио и првостепену пресуду, у осталом усвајајућем дијелу, преиначио тако што је тужбени захтјев у том дијелу одбио. Другостепени суд је прихватио као правилне разлоге првостепеног суда у одбијајућем дијелу, уз допуну да

тужитељица у тужби није навела због којих њених карактеристика јој је наводно ускраћено право на једнако поступање, па је жалбу тужитељице одбио и првостепену пресуду, у одбијајућем дијелу, потврдио.

Побијана одлука није у свему правилна и законита.

Према одредби члана 5. ЗР радник не може бити стављен у неравноправан положај код остваривања права по основу рада због расе, етничке припадности, боје коже, пола, језика, религије, политичког или другог мишљења и убјеђења, социјалног поријекла, имовног стања, чланства или нечланства у синдикату или политичкој организацији, тјелесног и душевног здравља и других обиљежја која нису у непосредној вези са природом радног односа. Овом одредбом је, дакле, установљена забрана повреде једнаког третмана.

Одредбом члана 111. став 5. ЗР мобинг је дефинисан као специфичан облик понашања на радном мјесту, којим једно или више лица систематски, у дужем временском периоду, психички злоставља или понижава друго лице с циљем угрожавања његовог угледа, части, људског достојанства и интегритета.

Према одредби члана 4. став 3. Закона о забрани дискриминације („Службени лист БиХ“ број 59/09, 66/16, даље: ЗЗД) мобинг је облик нефизичког узнемиравања на радном мјесту који подразумјева понављање радњи које имају понижавајући ефекат на жртву чија је сврха и посљедица деградација радних услова или професионалног статуса запосленог.

Тужитељица је у овој парници кумулирала више антидискриминацијских тужби тако што се њен захтјев састоји од тужбе за утврђење дискриминације (деклараторни антидискриминацијски захтјев), тужбе за забрану (прохибитивни захтјев) и отклањање дискриминације (реститутивни захтјев) и тужбе за накнаду штете (кондемнаторни, репарацијски захтјев), сагласно одредби члана 12. став 1. под а), б) и ц). ЗЗД. При томе, у наводима тужбе, тужитељица истиче да је у спорном периоду тужени вршио дискриминацију тако што ју је довео у неравноправан положај у односу на остале наставнике. Дискриминација се може појавити у различитим облицима, постоје елементи „преклапања“ између појединих облика дискриминације, а у конкретном случају тужитељица се позива на мобинг као облик кршења људских права.

Према ЗР мобинг представља патолошку комуникацију на радном мјесту, коју систематски упућује једна или више особа ка једној особи која је током мобинга изложена психичком злостављању и стављена у беспомоћну и безизлазну ситуацију, гдје је задржана средствима константних активности мобинга. Мобинг подразумјева да се процес дискриминације врши у дужем временском периоду и није ограничен на основе из члана 5. ЗР. Успјех тужбеног захтјева условљен је доказаним чињеницама: да напади трају дуже вријеме (при чему те активности које су употребљене у негативном контексту, немају увијек саме по себи чисто негативан карактер), да постоји намјера од стране починиоца злостављања на раду, која се реализује у одређеним временским размацима и у континуитету, да постоји узрочна веза између штетног понашања и штетне посљедице.

Према чињеничном утврђењу нижестепених судова, приједлози организовања наставе код тужене су разматрани на стручним активима. Смањење броја ученика, који тренд се испољио почев од 2013. године па надаље, је утицало и на смањење броја часова код тужене, на што тужена није могла утицати. Код прављења распореда наставе и ваннаставних активности, тужена је имала у виду да ли је наставник примљен на пуну или непуну норму, али се преваходно руководила дужином радног стажа наставника односно примјењивала је принцип „старијег радника“, који је како то закључује и другостепени суд разуман и оправдан и тиме искључује дискриминацију. Тужена није остала досљедна у примјени наведеног критерија једино код распореда новинарске секције, јер је исту додјелила наставници ликовне културе (правдајући се природом тог посла) која је имала мање радног стажа у односу на тужитељицу. Тужитељица је у спорном периоду радила као наставник не само код тужене, већ и у школи у Лакташима (већина наставника је радила у више школа истовремено), па како би остварила одређен фонд часова понуђени су јој и часови у школи у Бошковићима, што је она одбила.

Према томе, према чињеничном утврђењу нижестепених судова које је засновано на правилној оцјени изведених доказа, тужена је само у једном наврату, приликом распореда новинарске секције, довела тужитељицу у неједнак положај у односу на остале наставнике. То значи да тужитељица није учинила вјероватним да је тужена у дужем временском периоду понављала радње које имају карактер дискриминације (јер у том правцу има само њен исказ дат у својству парничне странке), које су биле усмјерене ка њеном психичком злостављању и чија је намјера била професионална деградација статуса тужитељице. Другачије речено, тужитељица није доказала да се ради о поступању тужене које има елементе мобинга (без обзира да ли се радио радњама тужене које су утемељене у закону, јер евентуална незаконитост истих може бити предмет другог поступка и не мора садржавати елементе мобинга), па њен захтјев по овом законском основу није основан.

Тужитељица није доказала да је њен захтјев основан, ни из основа дискриминације, јер није доказала да је до стављања у неједнак положај дошло због једне од забрањених основа, нити се у наводима тужбе позива на то да је поступање тужене засновано на једној од забрањених основа (члан 2. став 1. ЗЗД и члан 5. ЗР). Наиме, према одредби чл. 2. ЗЗД, заштићени основи представљају кључни елемент дискриминације и различито третирање особа постаје дискриминација само уколико се заснива на једном од заштићених основа (по основу расе, језика, вјере, етничке припадности и др.).

Према томе, кад се прихвати чињенични основ из нижестепених пресуда, тужитељица није учинила вјероватним да је била изложена мобингу од стране тужене, па тиме њен захтјев у овој парници, за утврђење постојања дискриминације у облику мобинга, забрану вршења дискриминације, отклањање посљедица дискриминације и накнаду штете, у цјелости није основан.

Код таквог стања ствари, ревизионим наводима туженог се основано приговара правилности закључка из побијане пресуде, да је тужитељица дискриминисана на раду код тужене, те правилности примјене материјалног права. Стога је ревизију туженог ваљало усвојити и нижестепене пресуде преиначити тако што су тужбени захтјев тужитељице и захтјев за накнаду трошкова спора у цјелости одбијени, примјеном одредбе члана 250. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13 - даље: ЗПП).

Из већ датих разлога, ревизија тужитељице се указује неоснована, па је иста одбијена, примјеном одредбе члана 248. ЗПП.

С обзиром на коначан исход ове парнице, примјеном одредаба члана 397. став 2. и 386. став 1. ЗПП, тужитељица је обавезана да туженој надокнади трошкове парничног поступка (првостепеног, другостепеног и ревизионог) у укупном износу од 3.275,00 КМ. Наведени износ се састоји из трошка заступања по пуномоћнику адвокату на рочиштима од 15.03.2017, 12.04.2017, 01.06.2017, 23.06.2017, 28.09.2017, 27.10.2017. и 31.10.2017. године у износима од по 200,00 КМ, одсуства из канцеларије у износу од 420,00 КМ, састава образложеног поднеска од 15.03.2017. године у износу од 200,00 КМ, састава жалбе и ревизије у износу од по 300,00 КМ, што све заједно са пашалом одговара досуђеном износу. Трошкови су обрачунати у складу са чланом 3, 9. и 12. Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката („Службени гласник РС“ бр. 68/05). Туженој нису признати трошкови заступања на рочиштима 27.10.2016, 01.12.2016. и 16.02.2017. године, јер је на ова рочишта приступао законски заступник тужене, а не пуномоћник адвокат, нити састав одговора на тужбу, јер није сачињен по адвокату, као ни састав поднеска од 12.04.2017. године, јер је тим поднеском тужени суду доставио документацију на коју се позивао у овој парници.

Предсједник вијећа
Сенад Тица

За тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Амила Подрашчић